

5. A magyar államszervezet felépítése, jogágak, jogalkotási folyamat, jogforrási hierarchia. Hatály és érvényesség kérdései, jogszabály szerkezeti elemei. Alaptörvény.

HAVASI VIRÁG

Jogrendszer horizontális tagolódása: jogágak

- ▶ Közjog (állam hatalmi pozícióban, közérdek, közviszony, imperatív és kogens, állam cselekvését szabályozza)

Alkotmányjog (állami szervezet belső viszonyai, állampolgári jogok és köteleességek)

Büntetőjog

Közigazgatásjog

- ▶ Magánjog

Polgári jog (személyi, dologi, kötelmi jog, öröklés, szellemi alkotások, családjog), nemzetközi magánjog

- ▶ Vegyes jogág

Munkajog, tb, föld, szövetkezet, pénzügy, környezetvédelem

A jogrendszer vertikális tagolódása: jogforrási hierarchia

- ▶ Alkotmány (összes 2/3)
- ▶ Sarkalatos törvények (jelenlevők 2/3), törvények
- ▶ Rendeletek (kormány, miniszterek, miniszterelnök, önkormányzat)
- ▶ Szabályozás egyéb jogi eszközei

Határozat: szervezetszabályozó- ogy, ab, korm, ök

Utasítás- ke, me, mnb, ász, polgmest, jegyző az alárendelt szervek felé

- ▶ Másodlagos szabályozás

Kollektív szerződés, irányelv, stb

Jogalkotás

- ▶ Autonóm (másoktól függetlenül, parlament)
- ▶ Delegált (végrehajtó hatalom jogalkotása)

Jogalkotás sajátos esetei

- ▶ Alkotmányozás
- ▶ Recepció (átvétel)
- ▶ Kodifikáció (joganyag törvénykönyve foglalása)
- ▶ Inkorporáció
- ▶ Revízió
- ▶ kompiláció

- ▶ Jogi norma
- ▶ Jogtétel
- ▶ Jogszabály

Jogforrások

- ▶ Materiális (tartalmának eredete)- formális (melyből ereje fakad)
- ▶ Formális (kötelező erejű jogi dokumentum)- nem formális (ha a formális nem igazít el): értelem, a dolgok természete, igazságosság, politikai cél, közvélemény, morális meggyőződés

2010.CXXX

- ▶ Törvényelőkészítés
- ▶ Törvénytervezet
- ▶ Törvényjavaslat (OGY elnökének benyújtás, jogosult: kormány, képviselők, bizottságok, köztársasági elnök)
- ▶ Véleményezésre bizottságokhoz, ajánlások
- ▶ Általános vita/részletes vita
- ▶ Módosító indítványok nincsenek: zárószavazás
- ▶ Módosító indítványok esetén újabb ajánlások beszerzése, módosító javaslatokról döntés, zárószavazás

Jogszabály szerkezeti elemei

- ▶ Hipotézis (milyen szituációt szabályoz)

Általános/kazuisztikus/tipikus/keret

- ▶ Diszpozíció –rendelkező rész (hipotézisben leírt társadalmi viszony megvalósulása esetén meghatározott magatartás előírása) jogkövetkezmény: cselekvési előírás vagy jogi helyzetben változás

Címzett: hivatalos jogalkalmazó/ többi jogalany

Kogens (feltétlenül alkalmazandó): tiltó/ parancsoló

Megengedő/ajánló

- ▶ Szankció/ joghátrány (a diszpozíció nem teljesülése esetére)

Személyi/anyagi

Funkciója: speciális és generális prevenció

Érvényesség

- ▶ Szociológiai: a jogszabály megfelel a társadalmi viszonyoknak
- ▶ Formális: jogalkotásra feljogosított szerv hozta, a jogszabályalkotásra vonatkozó előírások betartásával, jog által előírt módon kihirdették
- ▶ Tartalmi: lsd jogforrási hierarchia

Hatály (az érvényesség terjedelme)

- ▶ Időbeli

Visszaható hatály tilalma (kivéve, ha kedvező az érintettre)

Mettől-meddig alkalmazandó (kihirdetés, jogszabály utal rá-jogszabály eleve előírta, hatályon kívül helyezik, ellentétes tartalmú, újabb jogszabály születik)

Kihirdetés: Magyar Közlönyben megjelenik

- ▶ Területi

Országos/ kisebb területi egység (pl. önkormányzati rendelet)

Magyarország területe, kivéve: légi, vízi jármű, külképviseletek

- ▶ Személyi

- ▶ Tárgyi

- ▶ Szervi

Magyarország Alaptörvénye- 2011

+ sarkalatos törvények

- ▶ Hitvallás
- ▶ Alapvetés (államforma, jelképek, stb.)
- ▶ ...
- ▶ Honvédség, rendőrség, nemzetbiztonsági szolgálatok
- ▶ Különleges jogrend (rendkívüli és szükség állapot, megelőző védelmi helyzet, terrorveszély, váratlan támadás, veszélyhelyzet)

országgyűlés 1

- ▶ a) megalkotja és módosítja Magyarország Alaptörvényét;
- ▶ b) törvényeket alkot;
- ▶ c) elfogadja a központi költségvetést, és jóváhagyja annak végrehajtását;
- ▶ d) felhatalmazást ad a feladat- és hatáskörébe tartozó nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére;
- ▶ e)⁴² megválasztja a köztársasági elnököt, az Alkotmánybíróság tagjait és elnökét, a Kúria elnökét, az Országos Bírósági Hivatal elnökét, a legfőbb ügyészt, az alapvető jogok biztosát és helyetteseit, valamint az Állami Számvevőszék elnökét;
- ▶ f) megválasztja a miniszterelnököt, dönt a Kormánnyal kapcsolatos bizalmi kérdésről;
- ▶ g) feloszlatja az alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testületet;
- ▶ h) határoz a hadiállapot kinyilvánításáról és a békekötésről;
- ▶ i) különleges jogrendet érintő, valamint katonai műveletekben való részvétellel kapcsolatos döntéseket hoz;
- ▶ j) közkegyelmet gyakorol;

Országgyűlés 2

- ▶ legfőbb népképviselői szerv
- ▶ Az országgyűlési képviselőket a választópolgárok általános és egyenlő választójog alapján, közvetlen és titkos szavazással, a választók akaratának szabad kifejezését biztosító választáson, sarkalatos törvényben meghatározott módon választják 4 évente
- ▶ Az országgyűlési képviselők jogai és kötelezettségei egyenlők, tevékenységüket a köz érdekében végzik, e tekintetben nem utasíthatók. Az országgyűlési képviselőt mentelmi jog és a függetlenségét biztosító javadalmazás illeti meg
- ▶ Volt: 386, most: 93 listás, 106 egyéni választókerület
- ▶ 5% köszöb

Népszavazás

- ▶ Országos
- ▶ Legalább kétszázezer választópolgár kezdeményezésére az Országgyűlés országos népszavazást rendel el. A köztársasági elnök, a Kormány vagy százezer választópolgár kezdeményezésére az Országgyűlés országos népszavazást rendelhet el. Az érvényes és eredményes népszavazáson hozott döntés az Országgyűlésre kötelező.
- ▶ (2) Országos népszavazás tárgya az Országgyűlés feladat- és hatáskörébe tartozó kérdés lehet.
- ▶ (3) Nem lehet országos népszavazást tartani
- ▶ a) az Alaptörvény módosítására irányuló kérdésről;
- ▶ b) a központi költségvetésről, stb

Köztársasági elnök

- ▶ Államfő
- ▶ Ogy választja 5 évre
- ▶ Ceremoniális jogkörök
- ▶ Az elfogadott törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára megküldheti az Alkotmánybíróságnak, vagy megfontolásra visszaküldheti az Országgyűlésnek
- ▶ Kinevezések
- ▶ Területszervezési döntések, kegyelem, díjak, állampolgársági ügyek, önkormányzatok törvényességi felügyelet, stb (kormány tagjának ellenjegyzése)

(Göncz Árpád, Mádl Ferenc, Sólyom László, Schmitt Pál+Kövér László, Ader János)

Kormány

- ▶ Konstruktív bizalmatlansági indítvány (képviselők ötöde kezdeményezi, az új miniszterelnök megválasztásával sikeres- képviselők fele)

Alkotmánybíróság

Jogszabály, nemzetközi szerződés alkotmányellenességét vizsgálja

15 tag/ 12 évre/ képviselők 2/3-ával vál.

- ▶ a Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezésére felülvizsgálja a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel való összhangját
- ▶ bírói kezdeményezésre soron kívül, de legkésőbb kilencven napon belül felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazandó jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját
- ▶ alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak/ bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját

Bíróság

- ▶ *a)* büntetőügyben, magánjogi jogvitában, törvényben meghatározott egyéb ügyben;
- ▶ *b)* a közigazgatási határozatok törvényességéről;
- ▶ *c)* az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről;
- ▶ *d)* a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról

A bíróságok igazgatásának központi feladatait az Országos Bírósági Hivatal elnöke (képviselők 2/3-a 9 évre KE jav-ra) végzi. Az Országos Bírői Tanács felügyeli a bíróságok központi igazgatását

- ▶ A bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélkezési tevékenységükben nem utasíthatóak. A bírákat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. A bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet
- ▶ KE nevezi ki, la 30 éves, bíró szolgálati jogviszonya az általános öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséig állhat fenn
- ▶ Kúria, az ítélőtábla (Fővárosi, a Debreceni, a Győri, a Pécsi és a Szegedi), a törvényszék (20), a járásbíróság (111), közigazgatási és munkaügyi bíróság

Terv: önálló közigazgatási bíróságok

- ▶ Az összes állami hatósággal kapcsolatos jogvitát, az adó-, építéshatósági vagy választási ügyektől egészen az adatkérési-, vagy sajtóperekig.
- ▶ A bírói pályázatoknál 80:20 arányban veszik majd figyelembe a közigazgatási, illetve a bírói tapasztalatot, így sokan az államigazgatásból kerülnek majd át. Igazgatási feladatait az igazságügyi miniszter látja el, döntve a bírói pályázatoktól kezdve a költségvetési ügyekig minden érdemi ügyben

Ügyészség

- ▶ Közvád, bv törvényességi felügyelete
- ▶ A legfőbb ügyészt az ügyészek közül a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja kilenc évre, 2/3, évente beszámol az ogy-nek
- ▶ Az ügyészek nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet
- ▶ Államhatalmi ágak elválasztása, fékek és ellensúlyok rendszere

Alapvető jogok biztosa

- ▶ Az alapvető jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszaesságokat kivizsgálja vagy kivizsgáltatja, orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményez, széles nyomozati jogkör
- ▶ Eljárását bárki kezdeményezheti
- ▶ A biztost és helyetteseit az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával hat évre választja
- ▶ Évente beszámol az ogy-nek

Önkormányzat

- ▶ A helyi közügyek intézése és a helyi közhatalom gyakorlása
- ▶ Feladatai törvényekben ...
- ▶ A helyi önkormányzat feladat- és hatásköreit a képviselő-testület gyakorolja, a helyi képviselő-testületet a polgármester vezeti
- ▶ A helyi önkormányzatok tulajdona köztulajdon, amely feladataik ellátását szolgálja
- ▶ A fővárosi és megyei kormányhivatal látja el a helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletét
- ▶ Helyi választások 5 évente

Közpénzek

- ▶ Az Országgyűlés nem fogadhat el olyan központi költségvetésről szóló törvényt, amelynek eredményeképpen az államadósság meghaladná a teljes hazai össztermék felét.
- ▶ Mindaddig, amíg az államadósság a teljes hazai össztermék felét meghaladja, az Országgyűlés csak olyan központi költségvetésről szóló törvényt fogadhat el, amely az államadósság a teljes hazai össztermékhez viszonyított arányának csökkentését tartalmazza
- ▶ 2018-ban 70,2 (már tartalmazza [Magyar Nemzeti Bank alapítványai](#) és a [Magyar Szénhidrogén Készletező Szövetség](#) adatait a kormányzati szektor)
- ▶ Nemzeti vagyon

- ▶ MNB (központi bank, elnökét és alelnökeit a köztársasági elnök hat évre nevezi ki)
- ▶ ÁSZ (ellenőrzi a központi költségvetés végrehajtását, az államháztartás gazdálkodását, az államháztartásból származó források felhasználását és a nemzeti vagyon kezelését törvényességi, célszerűségi és eredményességi szempontok szerint végzi. Az Állami Számvevőszék elnökét az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával tizenkét évre választja meg)
- ▶ Költségvetési tanács (Magyar Nemzeti Bank elnöke, Állami Számvevőszék elnöke és a Költségvetési Tanács elnöke, akit a köztársasági elnök nevezi ki hat évre-költségvetés megalapozottságát vizsgálja, előzetes jóváhagyása kell)

Feladat

- ▶ Az alaptörvényben is szereplő, szabadon választott szervről vagy jogintézményről rövid összefoglaló+ néhány színes hír, kapcsolódó érdekesség keresése (a hírek 1989-2020 közötti időszakból származhatnak)